

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І ПІДПРИЄМНИЦТВА

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ**

Колективна монографія

Під редакцією
Непочатенко О.О.

Умань
Видавець «Сочінський»
2017

УДК 338.43
ББК 65.32
Т 33

*Друкується за рішенням вченої ради
Уманського національного університету садівництва
(протокол №10 від 9 червня 2017 року)*

Рецензенти:

доктор економічних наук, професор Шурик М.В.;
доктор економічних наук, професор Жудро М.К.;
доктор економічних наук, професор Нестерчук Ю.О.

Автори вміщених матеріалів висловлюють свою думку, яка не завжди збігається з позицією редакції. За зміст матеріалів відповідальність несуть автори. Матеріали подаються в авторській редакції.

Т 33

Теоретичні та практичні аспекти розвитку підприємництва в Україні / Під ред. д.е.н., професора О.О. Непочатенко. – Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2017. – 260 с.

ISBN 978-966-304-219-0

У монографії викладені результати досліджень сучасних проблем розвитку підприємницьких структур. Висвітлені соціально-економічні аспекти функціонування підприємств. Розглянуто фінанси підприємств та їх роль у забезпеченні сталого розвитку. Досліджено стан та проблеми облікової політики підприємств та обґрунтовано основні напрями її удосконалення. Вивчено теоретичні та практичні аспекти управлінської діяльності підприємств. Значну увагу приділено організації маркетингової діяльності на підприємствах.

Розраховано на студентів, аспірантів, викладачів, наукових співробітників та фахівців, які займаються питаннями розвитку економіки.

УДК 338.43
ББК 65.32

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

1.1. Модель комплексного сприяння розвитку підприємництва в Закарпатському регіоні (Ігнатишин М.В., к.е.н, доцент, Мукачівський державний університет)	8
1.2. Теоретичні засади дослідження змісту конкурентоспроможності підприємства (Мельник І.О., к.е.н, доцент; Котов А.В, магістрант, Миколаївський національний аграрний університет)	16
1.3. Суперечності оцінки кредитоспроможності підприємств в Україні та шляхи їх вирішення (Сова О.Ю., к.е.н., Університет економіки та права «КРОК»).....	21
1.4. Форматирование дизайна методологии оценки эффективности деятельности фирмы в условиях экономики 4.0 (Жудро М.М., докторант, Белорусский государственный экономический университет)	33
1.5. Otyłość jako problem zdrowotny i ekonomiczny. Obesity as a health and economic problem (Mgr inż. Sławomir Wawrzyniak, Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Nakle Śląskim)	43
1.6. Забезпечення економічної безпеки вітчизняних вищих навчальних закладів (Бреус С. В., к.е.н., доцент, Київський національний університет технологій та дизайну)	51
1.7. Перспективи використання інформаційно-інноваційних технологій в управлінні підприємством (Терещенко В.Л., к.ф.-м.н., доцент, Філія «Кременчуцький інститут ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»; Терещенко В.В., аспірант, Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського)	56

РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА БІЗНЕСУ

2.1. The security of online and mobile banking services in the opinion of clients of cooperative banks – own research (Mariola Szewczyk – Jarocka, Ph.D., Anna Nowacka, Ph.D., The State University of Applied Sciences in Płock)	61
2.2. Internet and terminal banking as an example of electronic banking services at security threat in the opinion of cooperative banks customers – own research (Marcin Kowalewski, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie)	67
2.3. Sytuacja demograficzna a rynek pracy w Polsce (dr Andrzej Jagodziński, PWSZ Płock; dr Agnieszka Krzętowska, PW)	73
2.4. Соціально-економічні аспекти рівня заробітної плати в контексті сучасних реалій (Коваленко І.Ф., к.е.н., доцент; Кицак Т.Г., к.е.н., доцент, ДВНЗ «Київський національний університет імені Вадима Гетьмана»)	80
2.5. Роль податкових надходжень в наповненні дохідної частини державного бюджету (Вдовенко Л.О., д.е.н, доцент; Дзюба Ю.М., Вінницький національний аграрний університет)	87

2.6. Реформування дохідної бази місцевих бюджетів в умовах децентралізаційних процесів (Барабаш Л.В., к.е.н, ст. викладач; Богдан В. Ю., Уманський національний університет садівництва)	92
2.7. Особливості формування ресурсної бази банківської системи України (Мельник К.М. к.е.н., доцент; Джужук В.В., Уманський національний університет садівництва)	97
2.8. Сучасний стан та перспективи банківського кредитування фізичних осіб в Україні (Бондаренко Н.В., к.е.н., доцент; Власюк С.А., к.е.н., доцент; Бузиновська К.А., Уманський національний університет садівництва)	102
2.9. Оцінка фінансового потенціалу населення України (Тимоць М.В. к.е.н., доцент, Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького)	107
2.10. Трудова міграція як чинник економічного впливу на економіку країни (Горященко Ю.Г., к.е.н., доцент; Пискун Т.О., Університет митної справи та фінансів)	112
2.11. Аналіз сучасного стану зайнятості населення України (Росенко В.І., к.і.н., доцент; Коваленко О.В., к.е.н., доцент, Дніпровський державний технічний університет)	118
2.12. Ідентифікація соціально-економічних чинників формування зайнятості сільського населення Західного Полісся (Кільницька О.С., к.е.н., доцент, Житомирський національний агроекологічний університет; Соколова А.О., к.е.н., доцент, Волинська державна сільськогосподарська дослідна станція НААНУ)	124
2.13. Модернізація системи соціального захисту в умовах зміни демографічної структури населення (Костюк В.С., к.е.н., доцент, Уманський національний університет садівництва)	132
2.14. Проблеми та перспективи розвитку недержавного пенсійного страхування (Мироненко А.О., Ботвина О.Ю., Університет митної справи та фінансів)	136
2.15. Порівняльний аналіз методик оцінки енергетичної ефективності джерел світла і світильників, на базі стандартів МС і Директив ЄС (Бабко А.М., к.т.н., доцент; Івотін С.П., к.т.н., доцент, Казахський агротехнічний університет імені С Сейфуліна, Астана; Дерев'яга П.І., к.е.н., доцент, Євразійський національний університет імені Л.М. Гумільова, Астана)	143

РОЗДІЛ 3. УМОВИ, ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ТА ОБЛІКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Коштовнісна основа бухгалтерської обліку в руслі інституціональної теорії (Кусурішко Т.Є., д.е.н, професор, Уманський національний університет садівництва; Маринюк В., Київський національний економічний університет імені Валерія Гетьманця)	151
3.2. Особливості формування позитивного кредиту з ПДВ в операційній діяльності промислових підприємств (Слічак В.П., д.е.н, професор; Сторчак А.О., Київський університет управління та права)	156
3.3. Формування та ефективність використання фінансових ресурсів підприємств (Фурія В.Г., к.е.н, доцент; Сторчак А.О., Вінницький національний університет)	163

3.4. Переоцінка основних засобів і нематеріальних активів: бухгалтерський та податковий аспект (Утенкова К.О., к.е.н., доцент, Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва)	172
3.5. Аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємства (Фурик В.Г., к.е.н., доцент; Заграй В.О., Вінницький національний технічний університет)	176
3.6. Аналіз фінансової стійкості підприємства та напрямки її забезпечення (Киш Л.М., к.е.н., доцент; Мартинюк В.С.; Михальчук Р.В., Вінницький національний аграрний університет)	185
3.7. Аналіз сучасного програмного забезпечення для оцінки фінансового стану підприємства (Ліщинська Л.Б., д. т. н., професор; Стецюк В.О.; Бондарчук І.П., Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету)	192
3.8. Страхування вантажів в Україні: реалії та перспективи розвитку (Колотило О.Д., к.е.н., доцент, ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»)	196

РОЗДІЛ 4. МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІЗНЕСУ

4.1. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в управлінні підприємств (Гудзь О.Є. д.е.н., професор, Державний університет телекомунікацій).....	204
4.2. Інформаційне забезпечення управління конкурентоспроможністю підприємств (Халімон Т.М., к.е.н., Державний університет телекомунікацій)...	208
4.3. Сучасні інформаційні технології як інструмент підвищення ефективності управління організацією (Миколайчук Я.М., к.е.н.; Кислиця М.А., Уманський національний університет садівництва)	212
4.4. Значення управлінського обліку в управлінні підприємством (Крочак О. І., к.е.н., доцент, Уманський національний університет садівництва).....	217
4.5. Напрямки підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами в аграрних підприємствах (Петренко О.П., к.е.н.; Атамась Г.П., к.е.н., доцент, Одеський державний аграрний університет)	221
4.6. Управління формуванням стратегічного потенціалу підприємства (Таран О.М., к.е.н., доцент, Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва)	230
4.7. Соціальна згуртованість колективу та її вплив на розвиток організації (Гриненко А.М., к.е.н., професор; Кирилюк В.В., асистент, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»)	234
4.8. Основи системи планомірної економічної діагностики прибавочних витратків на інтенсифікацію властивостей параметрів економічного ефекту (Ткаченко С.А., к.е.н., доцент, ВНЗ МТУ «Миколаївська політехніка»)	239
4.9. Застосування SWOT – аналізу в товаророзподільчій діяльності гіпермаркету «Караван» (Ангощенкова В.В. к.е.н., доцент, Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. Петра Василенка)	244
4.10. Аналіз вітчизняного ринку рекламних послуг (Корман І.І., к.е.н., Уманський національний університет садівництва)	253

ПЕРЕДМОВА

Шановні друзі, Уманський національний університет садівництва продовжує традицію друку колективних монографій, присвячених актуальним питанням розвитку підприємництва в Україні. Дякуємо за співпрацю усім авторам даної наукової праці та бажаємо подальших творчих успіхів на науковій ниві!

Підприємництво – це провідний сектор ринкової економіки, який забезпечує насиченість ринку товарами та послугами, сприяє здоровій конкуренції, створює новий прошарок-підприємець-власник. Воно базується на самостійній, ініціативній, систематичній, на власний ризик, діяльності по виробництву продукції, надання послуг і зайняттю торгівлею і має на меті отримання прибутку. В розвинутих країнах підприємництво є невід'ємною частиною ринкового господарства. Воно є джерелом прогресивних економічних змін: сприяє розвитковій конкуренції, створює нові робочі місця, інтенсивно впроваджує наукові розробки. Крім того приватний бізнес є запорукою демократизації економіки та суспільного життя, чинником підтримання соціальної справедливості в суспільстві. Розвиток підприємницького сектору є необхідною умовою формування повноцінного ринкового середовища. Тому метою даної наукової роботи є визначення сучасних соціально-економічних тенденцій розвитку підприємництва в Україні.

Трансформаційні процеси, що відбуваються в українській економіці на сучасному етапі розвитку потребують науково-методологічного обґрунтування, яке дає змогу виявити взаємозв'язки інституційного розвитку та економічного зростання, зрозуміти логіку сучасних процесів в економіці країни, виявити її основні тренди розвитку та базові елементи, що на неї чинять найбільший вплив. Саме наявність цілісної та стрункої теорії, яка пояснює сучасні процеси розвитку дає змогу на основі дослідження інституційної динаміки та управління нею прогнозувати та регулювати економічний розвиток та економічне зростання з врахуванням соціально-економічних, організаційних, фінансових, інноваційних, технологічних та інших чинників. Тому саме у першому розділі «Теоретичні засади функціонування підприємницьких структур» здійснено спробу визначити основні напрямки удосконалення методичних і організаційних засад діяльності підприємств з врахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду, що сприятиме підвищенню ефективності їх функціонування.

Інституціональні зміни в національній економіці, що мають місце в останні двадцять років, значно ретраншують цілий комплекс економічних проблем, що перманентно створюють напругу в системі суспільного відтворення. З огляду на це, програмування та проектування напрямів трансформації інституціонального середовища бізнесу має базуватися на імпортованих ознаках ефективності та конструктивності через ревізію наслідків суспільних інституціональних змін, які відбувалися в минулому. Тому мають бути подальші дослідження, які стосуються змісту і форм інституціональних перетворень, їх адаптаційності. Непридатність виявлення найбільш деструктивних елементів сучасного інституціонального середовища бізнесу з метою уникнення інституціональних розривів та процесів з найбільшій перспективі формування інституціонального середовища бізнесу на основі stated розвитку економіки стикається з рядом об'єктивних та суб'єктивних факторів, що гальмують уможливлення в системі суспільного відтворення нових інститутів

та правил, які сприятимуть поступовій структуризації національного господарства як у галузевому, так і в системному розрізі. Саме на пошук шляхів формування ефективного інституціонального середовища бізнесу направлені дослідження другого розділу монографії «Формування інституціонального середовища бізнесу».

Підприємницька діяльність вимагає не тільки впровадження сучасних технологій і збільшення продуктивності праці, але також і серйозної аналітичної роботи в області дослідження фінансово-господарських результатів діяльності фірми. Зміни у національній та світовій економіках, з одного боку, потребують удосконалення теоретичних і методичних підходів до управління підприємством, зокрема бухгалтерського обліку, який має забезпечувати своєчасною та достовірною інформацією користувачів фінансової звітності для прийняття управлінських рішень. З іншого боку, для розв'язання проблем формування і використання фінансових ресурсів підприємств потрібна виважена, довгострокова політика держави щодо розвитку підприємництва та його ролі у піднесенні національної економіки, яка б спиралася на інтереси основних суб'єктів підприємницької діяльності, відповідала потребам основної частини населення і відображала реальний стан у розв'язанні соціально-економічних проблем у країні. Саме на вирішення даних проблем направлені дослідження третього розділу «Умови, особливості та принципи організації фінансової та облікової діяльності підприємств».

Сучасний стан розвитку ринкових відносин в Україні не лише зумовлює необхідність забезпечення високого рівня конкурентоспроможності продукції українських підприємств, що передбачає інтенсивний розвиток виробництва, але також вимагає удосконалення методів організації виробничої та господарської діяльності. Тому сучасна теорія і практика менеджменту набуває особливого значення. Поряд з цим, не менш важливим є удосконалення механізму ринкових інструментів фірми, основним з яких є формування системи маркетингу на підприємстві. Саме на вирішення цих питань направлені дослідження четвертого розділу монографії «Менеджменту та маркетингу у забезпеченні функціонування бізнесу».

Метою колективної монографії є привернення уваги науковців та практиків до проблем стабільного розвитку підприємницьких структур та забезпечення їх ефективного функціонування в мінливих умовах сьогодення. Монографія виконана у рамках тематики науково-дослідних робіт Уманського національного університету садівництва: «Теоретико-методологічні та прикладні засади соціально-економічного розвитку аграрної сфери економіки України в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації № 0116U003210).

Монографія розрахована на науковців, спеціалістів з питань розвитку економіки, аспірантів та студентів.

З повагою та найкращими побажаннями!

Ректор

*Уманського національного
університету садівництва*

д.е.н., професор

Непочатенко О.О.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

1.1. Модель комплексного сприяння розвитку підприємництва в Закарпатському регіоні

Актуальність тематики пов'язується із сучасний етапом розвитку регіональної політики, яка багато в чому залежить від ефективності розвитку регіонів, тому регіональну політику держави потрібно спрямовувати на її підвищення та розвиток, оскільки основну роль у формуванні та реалізації регіональної політики відіграє держава.

Трансформація економічної системи України до ринкової моделі господарювання зумовлює створення нового за економічним змістом механізму регулювання всіх економічних процесів із застосуванням економічних важелів впливу на первинну ланку господарювання. В процесі адміністративної та податкової реформи особливого значення набувають проблеми організації регіонального регулювання за допомогою якого здійснюється дійовий вплив на економічний розвиток регіону¹.

Організація та формування регіональної політики - комплексна і масштабна проблема, складний процес, спрямований на досягнення певних цілей. Це, підтримка підприємництва та розвиток малого бізнесу, зростання обсягів виробництва, робіт і послуг, поліпшення на цій основі товарно-грошових потоків у регіоні, вдосконалення фіскальної політики через зміни в оподаткуванні, кредитної політики - через зниження процентних ставок, забезпечення зростання економічного добробуту населення шляхом ефективного використання всіх наявних регіональних ресурсів та важелів впливу.

У процесі формування ринкових відносин у регіоні підприємництво відіграє значну роль виступаючи рушійною силою соціально економічного розвитку як регіону, так і держави в цілому.

На розвиток підприємництва в регіоні значний вплив мають як внутрішні, так і зовнішні фактори, які чітко простежуються на рис. 1.

Постійна зміна економічних умов вимагає зміни регулюючих функцій органів державного управління та місцевого самоврядування з метою повернення економічних процесів у русло стабільного розвитку.

Але для того, щоб підприємництво успішно розвивалося необхідна з боку держави, регіонів його підтримка та відповідна координація дій між центром і регіонами в напрямі зваженого регулювання через фінансові регулятори їх діяльності.

Кожен регіон України, залежно від факторів, які сформували специфіку його функціонування, відрізняється один від одного.

Як відомо, Закарпаття відноситься до депресивного регіону. Для повноцінного розвитку територій регіону необхідно, в першу чергу, розвивати його внутрішній потенціал: підтримувати розвиток малого та середнього бізнесу, створювати нові робочі місця, розбудовувати інфраструктуру, привернути увагу інвесторів. Однак для виходу на такий рівень, щоб регіон був конкурентоспроможним і міг забезпечити оптимальні умови для успішної економічної діяльності необхідно досягти певного рівня розвитку.

¹ Ігнатюк М. В. Організаційні аспекти податкового менеджменту на державному та регіональному рівні // М. В. Ігнатюк / Економіст. 2003. №8. - С. 35-37.

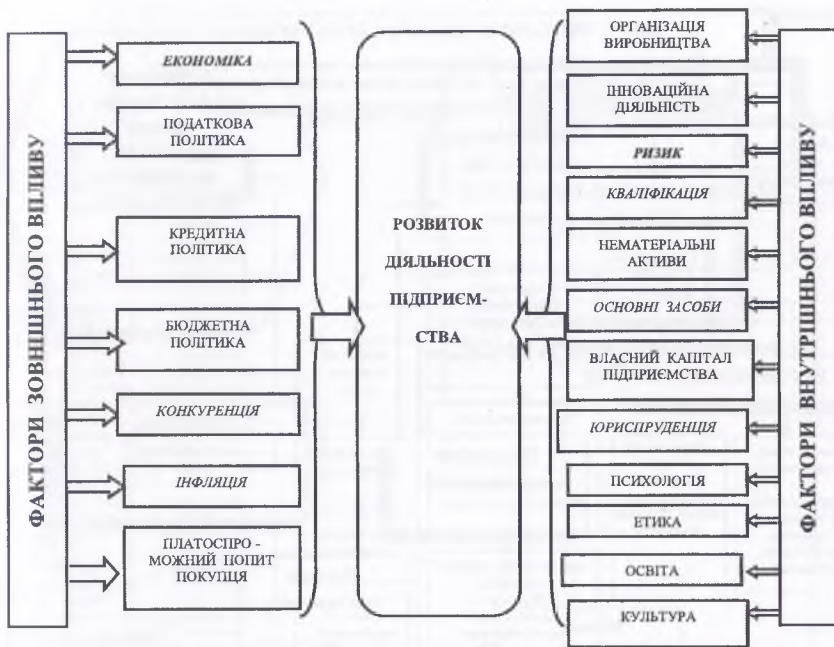

Рис.1. Фактори, що впливають на розвиток підприємств

Розроблено автором

З цього приводу пропонується модель та механізм її функціонування, використання якої стане дійовим важелем впливу на економічний розвиток підприємництва в регіоні. Модель, наведена на рис.2, передбачає створення муніципальних центрів розвитку підприємництва в регіонах при обласних державних адміністраціях з підпорядкуванням Державному комітету України з питань промислової політики та підприємництва.

Використання зазначеної моделі дасть можливість через моніторинги, тренінги, комплекс консультативних послуг зробити вибір найкращого варіанту з багатьох можливих, тобто оптимального варіанту, який в кінцевому підсумку забезпечить підвищення прибутковості підприємницьких структур, приведе до загальної ефективності виробництва, ефективності фінансової та управлінської діяльності підприємств різних форм власності, створення додаткових робочих місць в регіоні, додаткове та своєчасне надходження податків і зборів до вищого та нижчого рівнів бюджету.

Пропонована модель дає можливість на регіональному рівні мобілізувати всі структури, які є прямими учасниками ринкових перетворень, до співпраці, впроваджувати в реальне життя наукові розробки, які дозволять прораховувати з випередженням у часі наслідки змін у чинному законодавстві, що в кінцевому результаті принесе вигоду державі, регіонам, суб'єктам підприємницької діяльності. Завдяки цій моделі стане можливим реалізувати принцип нової політики щодо стимулювання розвитку регіонів, передбаченої Законом України "Про державне прогнозування і розробку програм економічного і соціального розвитку України". Законом України "Про державне прогнозування і розробку програм економічного і соціального розвитку

України"².

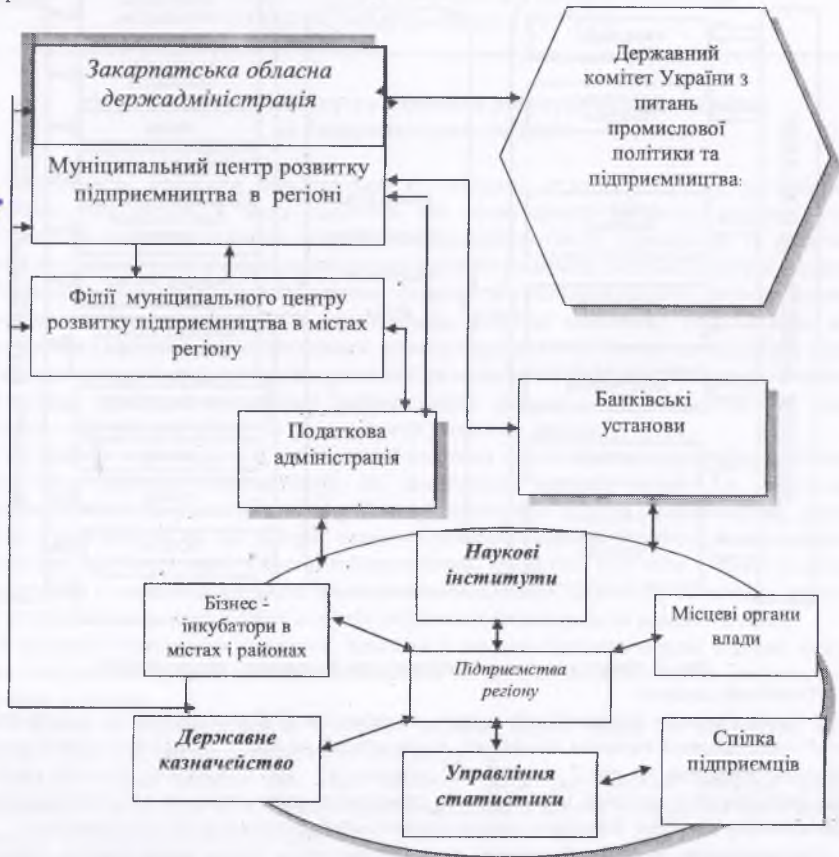

Рис. 2. Модель підтримки та сприяння розвитку підприємництва в регіоні
Розроблено автором

За допомогою створення на регіональному рівні муніципальних центрів та їх філій у містах стане можливим координація сприяння розвитку підприємництва в регіоні, залучення до співпраці широкого кола науковців та всіх зацікавлених суб'єктів по бізнесу та інтересах, проведення необхідних досліджень на мікрорівні, впровадження в практику наукових розробок провідних вчених регіону. Для успішного функціонування цієї моделі пропонуємо схему організаційно - структурного функціонування муніципального центру (рис.3), та схему комплексної функціонування запропонованої моделі (рис.4).

² Закон України "Про державне прогнозування та розробка програм економічного і соціального розвитку" №1602-111//Відомості Верховної Ради України.-2000.-№25.

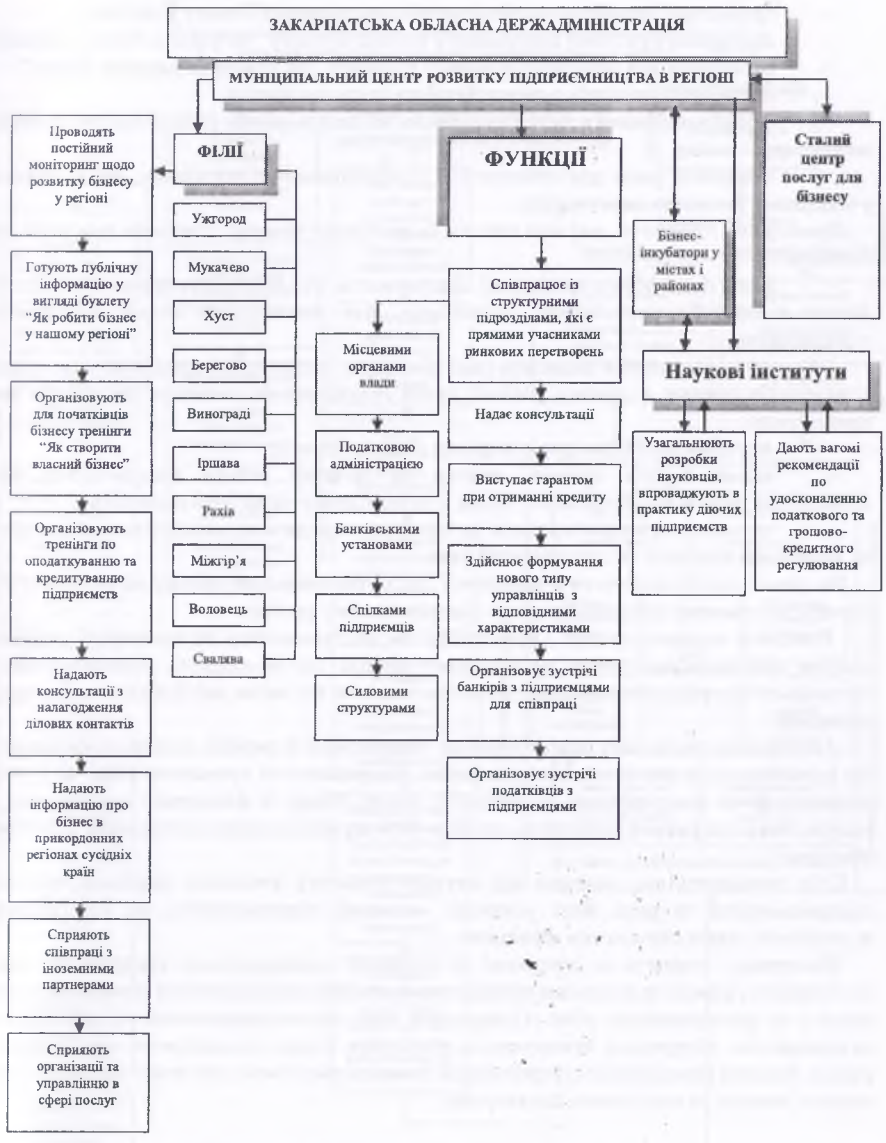

Рис. 3. Організаційно-структурне функціонування муніципального центру розвитку підприємництва

Розроблено автором

За допомогою наведених схем можна чітко простежити результативність дії запропонованої моделі. Функції якими наділяється новостворений муніципальний центру та його філій полягають у:

- проведенні постійних моніторинрів щодо розвитку бізнесу в регіоні;
- підготовці публічної інформації у вигляді буклету "Як робити бізнес у регіоні";
- організації для початківців бізнесу тренінгів "Як створити власний бізнес";
- організації тренінгів з оподаткування та кредитування;
- формуванні нового типу управлінців, які дають оцінку роботи центру та бізнес-інкубатору;
- створенні умов для співпраці із структурними підрозділами, які є прямими учасниками ринкових перетворень.

→ Проведення тренінгів дає можливість початківцям бізнесу з'ясувати для себе такі питання:

- якою буде форма організації підприємства, хто буде споживачем його послуг. Якими є потреби потенційних споживачів, для задоволення котрих створюється підприємство;
- чому споживачів цікавлять саме ці товари і послуги, які пропонуються; скільки конкурентів працює в даному регіоні, даній галузі, які види послуг та товарів вони пропонують;
- яка сума необхідна для створення малого бізнесу;
- якими будуть грошові потоки на початку роботи підприємства, коли досягається рівень беззбитковості. Яким є ризик бізнесу та як його полегшити;
- як залучити мікро- кредити та визначити кредитоспроможність підприємства, як визначити надійний обслуговуючий банк.

На рис.4. можна побачити в комплексі дію муніципального центру як координуючої структури розвитку підприємництва в Закарпатському регіоні.

Комплекс наданих послуг новоствореним підприємствам та практична допомога діючим підприємствам через пропоновану модель дає можливість широкому загалу останніх чітко орієнтуватися і реагувати своєчасно на всі зміни, які відбуваються в нашій економіці.

Аналізуючи статистику зареєстрованих підприємств у регіоні, можна стверджувати, що простежується зростання новостворених підприємств на сучасному етапі не є таким стрімким як це спостерігалось у 2000-2005 роках. Щодо їх фінансової стабільності, то результати дослідження показують, що біля 40 % зареєстрованих підприємств працюють збитково³.

Слід зауважити, що залежно від ступеня розвитку ринкових відносин, значення підприємництва та роль його розвитку повинні підтримуватись на всіх рівнях і відповідати таким окресленим функціям:

По-перше, сприяти в створенні та розвитку конкурентного середовища, яке є необхідною умовою та основним принципом функціонування ринкової економіки, в тому числі і на регіональному рівні. Створюючи нові, високопродуктивні та перспективні підприємства, підприємці стимулюють оновлення старих підприємств або їх вихід з ринку. Завдяки різноманітності пропозицій створюються умови для появи на ринку нових якісних товарів за відсутності диктату цін.

³ Закарпатське обласне управління статистики. Режим доступу <http://www.stat.uz.ua/>.

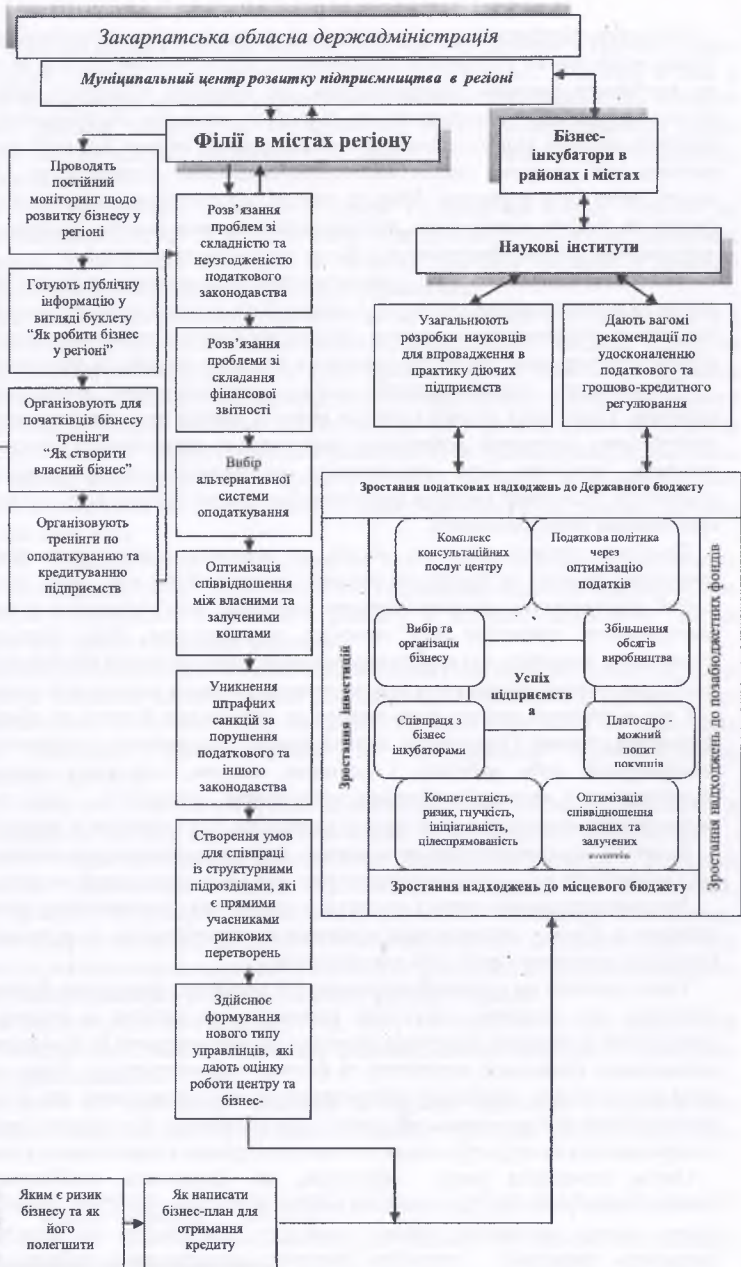

Рис. 4. Муниципальний центр - координуюча ланка розвитку підприємництва
 Розроблено автором

По-друге, підприємництво є важливим важелем зміни структури економіки регіону. Поява нових малих та середніх підприємств, які виготовляють нові види продукції, веде, на противагу великим підприємствам, до відносно швидкого оновлення структури економіки регіону. Банкрутство та ліквідація великого підприємства, яке пов'язано з втратою великої кількості робочих місць, робить значно більший вплив на економіку регіону, ніж щезнення одного малого або середнього підприємства. Навпаки, це інколи навіть може бути корисним. Малі та середні підприємства, швидко реагуючи на потребу ринку та будучи економічно неспроможними, звільнюють ресурси, які можуть бути використані значно ефективніше в більш перспективних галузях.

По-третє, підприємництво є каталізатором економічного розвитку регіону. Створення нових підприємницьких структур, з одного боку, підвищує попит на сировину, матеріали, машини та обладнання, а з другого - розширює ринки збуту нових товарів та послуг, тобто сприяє прискоренню темпів економічного розвитку регіону та економіки країни в цілому.

По-четверте, підприємництво сприяє раціональному використанню усіх видів ресурсів. Працюючи на свій страх та ризик в умовах висококонкурентного середовища, підприємець змушений добиватися максимально ефективного використання всіх видів ресурсів, оскільки несе персональну економічну відповідальність за результати діяльності. В іншому випадку підприємство понесе збитки, а це - загроза банкрутства та припинення його діяльності.

По-п'яте, велика кількість малих та середніх підприємств сприяє розширенню пропозиції товарів та послуг на місцевих ринках. Крім того, вони здатні забезпечувати великі підприємства комплектуючими виробами, необхідними в їх виробництві, але їх виготовлення не вигідне для великого підприємства. Такі підприємства доцільно створювати в галузях, які вимагають великих затрат фізичної або розумової праці, там, де необхідна велика гнучкість та прискорення отримання результатів та інформації.

Слід відзначити значну роль малого та середнього бізнесу як сфери самозайнятості населення регіону. Створюючи малі та середні підприємства, підприємці, крім того, що забезпечують себе роботою і доходом, вищим, ніж вони могли б отримувати, перебуваючи в категорії найманих працівників, створюють і нові товари та послуги, розширюючи економічні можливості як регіону, так і держави в цілому.

Розвиток підприємництва як основний фактор регіонального економічного зростання слід розглядати як у загальнодержавному, так і в міжнародному аспектах.

Загальнодержавний аспект полягає у виявленні взаємовпливу розвитку регіону та держави в цілому, встановленні напрямів взаємовідносин та показників, які б змогли кількісно характеризувати цей взаємовплив.

Уряд впливає на місцевий економічний розвиток, формуючи фінансову та кредитну політику, яка визначає структуру економіки як регіону в цілому, так і держави; створюючи економічні програми розвитку та забезпечуючи їх фінансування; створюючи національну фінансову, юридичну та фізичну інфраструктуру. Уряд встановлює також межі регулювання, необхідну інфраструктуру обслуговування, які формують загальний національний підприємницький клімат, що допомагає або заважає зростанню кількості підприємницьких структур від якого залежить рівень економічного розвитку регіону.

Окрім наведених вище факторів, які формують особливості регіонального економічного розвитку, до чинників регіональних конкурентних переваг можна віднести рівень освіти населення регіону, наявність навчальних та наукових закладів, які формують науковий потенціал регіону, кваліфікацію робочої сили; наукову і технологічну базу, наявність та розвиток системи сервісу, культурні традиції, стан навколишнього середовища, рекреаційні ресурси.

Але несприятливе для підприємництва макроекономічне середовище в Україні звужує можливості місцевих органів влади щодо сприяння його розвитку. В зв'язку з цим в основу концепції формування програми управління розвитком підприємництва повинен бути покладений принцип забезпечення синхронності ефекту, коли незначний ефект заходів з кожного, окремо взятого напрямку, стає набагато суттєвішим при узгодженій, одночасній дії цих заходів.

Зміна регіональної економічної політики є однією з передумов вступу України до Європейської спільноти. Вступ до ЄС вимагає зміни та дотримання певних регулятивних норм та стандартів. Для цього необхідно в тісному контакті активно і зважено співпрацювати регіонам із центральними органами управління.

З цього приводу, науковцями акцентується увага на те, що активна співпраця регіону з центральними органами управління, усвідомлення відповідальності владних структур місцевих органів і управлінських структур за долю краю можуть в значній мірі сприяти глобалізації економіки, поліпшити економічний, екологічний та соціальний стан району та держави; в цілому необхідно владним структурам регіону надати право формувати свою економіку, свій бюджет, а територіальним громадам бути господарями, відповідати за свої дії, що забезпечить прискорення процесу сталого розвитку економіки, стане гарантом значного підвищення життєвого рівня та добробуту населення, підніме рейтинг України у світовій спільноті.

Академік НАН України Долішній М.І. акцентує увагу на розв'язанні стратегічних проблем за умов вдосконалення політики фінансово- бюджетних відносин між державою та регіонами через оптимізацію податкового режиму в державі, виробленні чітких критеріїв надання державної підтримки регіонам⁴.

Науковці Закарпаття М.Пітюлич і В.Міклова наголошують на необхідності надання важливого значення тенденції вдосконалення регіоналізації економічного розвитку, що об'єктивно зміцнить роль концептуальних засад регулювання економіки та підвищить відповідальність місцевих органів влади за ефективність функціонування територіального господарства⁵.

Крайник О.П. акцентує увагу на створенні принципово нової системи управління у всіх ланках господарської системи: від макроекономічних до мікроекономічних рівнів⁶.

Значний внесок у теорію державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів належить українським вченим Й.Бескиду, В.Геєщо, І.Д'яконовій, М.Долішньому, О.Зарубі, М.Козоріз, В.Кравченку, І.Луніній, М.Ленделу, В.Мікловді, М.Пітюличу, А.Єпіфанову та іншим, але названа проблема потребує постійного вивчення і вирішення із застосуванням нових наукових розробок та моделей, які дадуть можливість активно впливати на економічний розвиток кожного регіону України.

Підсумовуючи викладене, можна констатувати, що у контексті загальних відомостей щодо розвитку Закарпатської області визначено фактори, які характеризують специфіку формування ринкових відносин.

Акцентується увага на важливості розвитку в Україні відсталих і депресивних територій. Наголошується, що, для повноцінного розвитку територій регіону необхідно,

⁴ Долішній М.І. Проблеми формування та реалізації стратегії регіональної політики / М.І. Долішній // Науковий вісник Ужгородського університету. Випуск 2. - 1999. - С.13.

⁵ Пітюлич М.І. Міклова В.В. Регіональні соціально-економічні дослідження / М.І. Пітюлич, В.В. Міклова // Науковий вісник Ужгородського університету. Випуск №11 - 2002. - С.9.

⁶ Крайник О.П. Підприємство як фактор регіонального економічного розвитку / О.П. Крайник // Регіональна економіка. - 2000. - №4. - С.62.

в першу чергу, розвивати їх внутрішній потенціал: підтримувати розвиток малого та середнього бізнесу, створювати нові робочі місця, інфраструктуру, привертати увагу інвесторів. Однак для того, щоб регіон був конкурентоспроможним і забезпечував оптимальні умови для успішної економічної діяльності на своїй території, необхідний певний рівень розвитку.

В роботі викладено теоретичне узагальнення і нове практичне вирішення наукової задачі.

Основні наукові положення дослідження, які характеризуються елементами наукової новизни, розкривають її зміст та логіку, полягають в наступному:

– автором удосконалено структуру та механізм функціонування регіонального центру з питань розвитку та підтримки підприємництва в регіоні;

– на противагу існуючій в регіоні структурі пропонується комплексна модель зі сприяння та розвитку підприємництва у Закарпатському регіоні. Дана модель має науковий інтерес та практичну цінність, дозволяє на регіональному рівні на основі системного аналізу виявляти і систематизувати головні проблеми та з'ясувати перешкоди розвитку підприємництва в регіоні;

– модель сприяє у мобілізації всіх структур, які є прямими учасниками ринкових перетворень, до співпраці, впроваджувати в реальне життя наукові розробки, які дають можливість прораховувати з випередженням у часі наслідки змін у чинному законодавстві, максимізувати в кінцевому результаті вигоди держави, регіону, суб'єктів підприємницької діяльності.

В цілому активна співпраця регіону з центральними органами управління можуть значно сприяти глобалізації економіки, покращити економічний, екологічний та соціальний стан. На сьогодні завдяки децентралізації регіони формують свою економіку, свій бюджет. Важливо бути дійсним господарем, відповідати за свої дії, це в свою чергу буде сприяти прискоренню процесу сталого розвитку економіки, гарантом значного покращення життєвого рівня та добробуту населення, підвище рейтинг України у світовій спільноті.

1.2. Теоретичні засади дослідження змісту конкурентоспроможності підприємства

Проблема підвищення конкурентоспроможності підприємств є в даний час однією з найбільш актуальних завдань фундаментальних і прикладних досліджень в економіці. Одним з найважливіших факторів, що визначають розвиток форми і методів конкурентної боротьби, є глобалізація. У процесі глобалізації надзвичайно загострилася конкуренція між підприємствами за ринки збуту своїх товарів, іноземні інвестиції, інновації та нові технології. Глобалізація є незворотній процес, істотно змінює умови господарювання підприємств. Результатом дії механізму конкуренції є селекція товаровиробників, заснована на їх конкурентоспроможності, володінні ключовими ресурсами, компетенціями. У зв'язку з цим виникає проблема забезпечення конкурентоспроможності підприємств в нових умовах, що визначаються процесом глобалізації.

Посилення конкуренції між підприємствами на різних ринках товарів і послуг поставило питання про дослідження основних характеристик конкурентоспроможного розвитку підприємств, факторів, що впливають на їх конкурентоспроможність і можливості підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах міжнародного поділу праці. Таким чином, з теоретичної та прикладної точок зору актуальною стає розробка системи формування конкурентоспроможності підприємств, створення

методики оцінки конкурентоспроможності підприємств і розробка заходів щодо підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств в умовах глобалізації.

Теоретичним, методичним і прикладним дослідженням конкурентоспроможності присвячені наукові праці багатьох видатних економістів – Ансофф І., Ас-сель Г., Асхайм Б., Вірсма Ф., Данніг Дж., Ізаксен А., Каплінські Р., Перес К., Портер М., Райнерт Е., Фрімен К., Хамфрі Дж., Х.Шмітц, М.Енрайт і ін.

У сучасній економічній теорії прийнято розрізняти кілька аспектів конкурентоспроможності: конкурентоспроможність товарів, конкурентоспроможність товаровиробників (фірм, підприємств), конкурентоспроможність регіонів (країн, націй). Під конкурентоспроможністю товарів мається на увазі здатність товарів відповідати вимогам конкурентного ринку, запитам споживачів в порівнянні з іншими аналогічними товарами, представленими на ринку і продаватися в зв'язку з цим за цінами не нижчими від середньо ринкових⁷.

Конкурентоспроможність товаровиробників (фірм, компаній,) – здатність виробників і продавців товарів конкурувати зі своїми суперниками, котрі поставляють на ті ж ринки аналогічні товари або прагнуть проникнути на ринки⁸.

Конкурентоспроможність країни, держави – здатність економіки країни, держави брати участь в міжнародній торгівлі, утримувати і розширювати певні сегменти на світових ринках, виробляти продукцію, що відповідає світовим зразкам⁹.

Термін «конкурентоспроможність» в першу чергу трактується як здатність конкурувати, тобто здатність суб'єкта успішно функціонувати, досягати поставленої мети і відстоювати свої інтереси в умовах конкуренції – протидії зовнішнього оточення. Тому сутність конкурентоспроможності можна зрозуміти, вивчивши природу конкуренції. Існують дві точки зору на сутність конкуренції: конкуренція як процес і конкуренція як структура ринку.

Основним положенням для групи теорій приймають конкуренцію як структуру ринку і розгляд конкуренції як такої собі заданої зовні структури ринку, в рамках якої діють підприємства і домогосподарства.

Ринкова теорія конкуренції включає теорію ринків досконалої конкуренції, теорію вільної конкуренції і модель монополістичної конкуренції. Загальним для даної групи теорій є розгляд впливу конкурентної структури на ефективність функціонування економіки і на благо суспільства в цілому.

Відзначимо основні положення кожного підходу.

А) Теорія ринків досконалої конкуренції. Одним з перших дослідити сутність ринку почав А.Сміт. Його погляди на природу ринку і конкуренції були викладені в 1776 році в праці «Дослідження про природу і причини добробуту націй». Вивчаючи конкуренцію, А. Сміт розглядав дане явище як головна умова функціонування ринку. При цьому мова йшла про ринки досконалої конкуренції, тобто про таких ринках, де кожен з продавців малий, щодо ринку в цілому, продукція є однорідною, покупці добре поінформовані про ціни продавців, продавці діють незалежно один від одного, фірми можуть вільно входити в галузь і виходити з галузі і є багато покупців, добре поінформованих про ціни продавців, і діють незалежно. А. Сміт показав, що досконала конкуренція – є благо для економіки, тому що вона призводить до ефективного розподілу ресурсів: добре поінформовані

⁷ Педченко, Н. С. Деякі аспекти конкуренції і конкурентоспроможності в ринковій економіці [Текст] / Н. С. Педченко // Регіональні перспективи. — 2000. — № 4(11). — С. 48–49.

⁸ Гребньов, Г. М. Категорії конкуренції та конкурентоспроможності в сучасному економічному світі [Текст] / Г. М. Гребньов // Бізнес Інформ. — 2012. — № 5. — С. 265–270.

⁹ Райзберг Б.А. Современный экономический словарь. / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева, - М.: Инфра-М, 2003, - 480с.